

Xurshida AKBARALIYEVA,
O'zMU doktoranti (PhD)
E-mail: akbaraliyevaxurshida58@gmail.com
Tel: (88) 7111292

F.f.n, dotsent. N.J.Chiniqulov taqrizi asosida

INGLIZ VA O'ZBEK XALQ MAQOLLARINING O'XSHASH VA FARQLI JIHATLARI

Annottasiya

Ushbu maqolada ingliz va o'zbek tilshunosligida paremiologik birlik hisoblangan maqollarning tadqiqi tarixi, ularning shakllanishi, tilshunos olimlar tomonidan ushbu til birligiga berilgan ta'riflar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Maqol, paremiologik birlik, maqol tarixi.

ПОХОЖИЕ ОТЛИЧИЯ АНГЛИЙСКИХ И УЗБЕКСКИХ НАРОДНЫХ ПОСЛОВИЦ

Аннотация

В данной статье будет проанализирована история изучения пословиц, считающихся паремиологической единицей в английском и узбекском языкознании, их формирование, определения, данные лингвистами данной языковой единицы.

Ключевые слова: Пословица, паремиологическое единство, история пословицы.

SIMILAR DIFFERENT ASPECTS OF THE PROVERBS OF THE ENGLISH AND UZBEK PEOPLE

Annotation

This article discusses the history, nature, and characteristics of articles. The role of proverbs in the culture of our people is also analyzed in the example of some proverbs. It was noted that the translation of proverbs of other nations plays an important role in strengthening friendly relations between nations.

Key words: Proverb, translation, friendship, mats, phrases, folk games.

Kirish. Maqollar hikmati butun dunyo bo'ylab minglab yillar davomida odamlarning ijtimoiy o'zaro munosabatlarida rahbarlik qilib kelgan. Hikmatlar kundalik tajriba va umumiy kuzatuvlarni qisqa va formulali holda tilimizda turadi, bu ularni eslab qolishni osonlashtiradi va og'zaki yoki yozma muloqotda samarali ritorika sifatida darhol foydalanishga tayyor turadi. Bu savodxonlikdan oldingi davrlarda ham shunday bo'lgan va zamonaviy texnologik jamiyatlarda ham maqollar o'z ahamiyatini yo'qotganligining belgilari yo'q. Ayrim maqollar gap yoki metaforasi zamonga to'g'ri kelmagani uchun qo'llanilmay qolgan bo'lsa, maqollar repertuariga bugungi kunning odat va holatini aks ettiruvchi yangi maqollar doimiy ravishda qo'shilib boradi.

Eng qadimgi maqollar to'plami miloddan avvalgi III ming yillikda paydo bo'lgan. Shumer mixxat lavhalariga inson tabiatini har kuni kuzatishning umumiy ma'no kodlari sifatida yozilgan. Maqollar to'plamida odatda maqol matnlari ijtimoiy mazmunisiz ro'yxatga olinganligi sababli, ular bir vaziyatdan ikkinchisiga o'zgarib turadigan ularning haqiqiy qo'llanilishi va funksiyasini ochib bermaydi. Shunga qaramay, mumtoz antik davrdan hozirgi kungacha maqollar to'plamlarining uzoq tarixi haqiqatdan ham ta'sirli bo'lib, faqat matnlarni to'plashdan tortib, boy izohli ilmiy to'plamlargacha. Aksariyat tillar uchun maqollarning kelib chiqishi, tarixi va tarqalishi bilan qiziqqan o'quvchilar uchun ko'p jildli yirik maqollar to'plami mavjud.

Darhaqiqat, maqollar to'plamlarining saqlanib qolgan bibliografiyalari har yili 200 ga yaqin yangi nashrlar bilan 20000 dan ortiq jildlarni ro'yxatga olgan. Ularning ko'pchiligi umumiy kitob bozori uchun bir necha yuz matndan iborat kichik to'plamlardir, ammo bebaho ilmiy to'plamlar ham minglab havolalar bilan ishlab chiqarishda davom etmoqda. Ko'p sonli maqollar to'plamlari maqollarni qiyosiy asosda o'rganish imkonini beradi, masalan, lotin maqolining "Qo'lni qo'l yuvadi" va Injildagi "Odam faqat non bilan yashamaydi" xuddi shu iborada o'nlab tillarga tarjima qilingan. Boshqa tomondan, "Morgenstunde hat Gold im Munde (Tong soati tilla og'zida)" degan nemis maqoli o'zining inglizcha ekvivalentini "Qush erta uyg'onadi"ning butunlay boshqacha metaforasida topadi. Maqollar to'plamining bunday boyligi bilan maqol olimlari paremiografiya (maqollar to'plami)ni tanganing bir tomoni deb bilishsa ajabmas. Maqolshunoslikning ikkinchi tomoni paremiologiya (maqollarni o'rganish) deb yuritiladi. Bu juda uzoq tarixga ega bo'lib, hech bo'lmaganda maqollarning turli jihatlari haqida ko'p gapiradigan Aristotelga borib taqaladi. Maqollarni yig'ish va tasniflash bilan mashg'ul bo'lgan paremiograflardan farqli o'laroq, paremiologlar ta'rif, shakli, tuzilishi, uslubi kabi savollarga murojaat qilishadi. Shuningdek, ular maqollar kabi maqollarni ("chang tishlamoq"), maqol qiyoslarini ("asalaridek band"), maqol so'roqlarini ("Tovuqning labi bormi?"), egizak formulalar ("berish va olish") va velerizmlar ("Har biri o'z-o'zidan, deb aytganidek, fermer sigirini o'pganida"). Boshqa qisqa va tez-tez formulali og'zaki janrlar mavjud, masalan, jumalalar, adabiy iqtiboslar, maksimlar, shiorlar va graffitilar, lekin ularda odatda an'anaviylik yo'q.

Turli janrlarni aniqlash muammolarini muhokama qilish, uslubiy va strukturaviy jihatlarni tahlil qilish, turli kontekstlarda (og'zaki muloqot, adabiyot, ommaviy axborot vositalari) funktsiyasi va ishlatilishini o'rganish va maqollarning ma'nosi va ahamiyatini inklyuziv tasvirlashga harakat qilish. O'n to'qqizinchi asrning o'rtalarida filolog va ilohiyotchi Richard Chenevix Trench (1807-1886) o'zining "Maqollar saboqlari to'g'risida" (1853) nomli ixcham to'plamini taqdim etdi, u hayoti davomida yeti marta nashr qilindi. 1905-yilda "Maqollar va ularning saboqlari" nomi biroz o'zgartirilgan nashri chiqarilgan.

Trenchning kitobidan 50 yil o'tgach, F.Edvardo Hulme (1841-1909) o'zining "Maqol bilimi: Hikmatlar, maqollar, maqollar va maqollarning o'xshashliklari, qarama-qarshiliklari, mavzulari, ma'nolari va boshqa qirralari haqida tarixiy tadqiqot bo'lish" nomli jildini nashr etdi. Ko'p yer va zamon xalqlari (1902). Xulme risolasi asosan Trenchning mashhur jildini almashtirdi va bu folklor olimining ishini sharaflash uchun 1968-yilda qayta nashr etilgan maqsadga muvofiq edi.

Biroq, hikmatga ko'ra, "Barcha yaxshi narsalar uchda keladi" va shuning uchun Archer Teylorning (1890-1973) The Proverb (1931) to'g'risidagi asosiy kitobi ham mavjud. Yigirmanchi asrning dunyodagi yetakchi paremiologi sifatida Teylor ushbu mavzu bo'yicha aniq kitob yozdi va Alan Dundes, Volfram Eberxard, Styuart A. Gallacher, Richard Jente, Jon D.Xand kabi taniqli olimlarni o'z ichiga olgan maqollarga amerikaliklarning kuchli qiziqishini boshladi. G.Kunstmann, Charlz Speroni va Bartlett Jere Whiting. Kitob 1962-yilda "Maqol" (1934) ko'rsatkichi bilan birga qayta nashr etilgan va men "Maqol"ning indeksini (1985) asl nashrdan taxminan 50yil o'tib qayta nashr etish sharafiga muyassar bo'ldim. Teylor jildida ta'rif

muammolari, metaforik maqollar, maqol turlari, variantlari, xalq rivoyatlari va adabiyotidagi maqollar, o'zgacha tarjimalar, ko'plab maqollarning klassik yoki Bibliyadagi kelib chiqishi haqida gap boradi. Teylor, shuningdek, maqollarda aks etgan urf-odat va xurofotlarni tahlil qiladi, huquqiy, tibbiy, ob-havo maqollariga nazar tashlab, ularning mazmuni va uslubini o'rganadi. Archer Teylorning "Maqol" asari nashr etilganidan 75 yil o'tganidan so'ng maqol janri bo'yicha klassik tadqiqot bo'lib qolmoqda. Dunyo bo'ylab paremiologlar ushbu noyob jildidan foydalandilar, biroq, hikmatga ko'ra, "Barcha yaxshi narsalar uchda keladi" va shuning uchun Archer Teylorning (1890-1973) *The Proverb* (1931) to'g'risidagi asosiy kitobi ham mavjud. Yigirmanchi asrning dunyodagi yetakchi paremiologi sifatida Teylor ushbu mavzu bo'yicha aniq kitob yozdi va Alan Dundes, Volfram Eberxard, Styuart A. Gallacher, Richard Jente, Jon D.Xand kabi taniqli olimlarni o'z ichiga olgan maqollarga amerikaliklar kuchli qiziqqa boshladi. Kitob 1962-yilda "Maqol" (1934) ko'rsatkichi bilan birga qayta nashr etilgan va men "Maqol" ning indeksini (1985) asl nashrdan taxminan 50 yil o'tib qayta nashr etish sharafiga muvassar bo'ldim. Teylor jildida ta'rif muammolari, majoziy maqollar, maqol turlari, variantlari, xalq rivoyatlari va adabiyotidagi maqollar, o'zgacha tarjimalar, ko'plab maqollarning mumtoz yoki bibliyadagi kelib chiqishi haqida so'z boradi. Teylor, shuningdek, maqollarda aks etgan urf-odat va xurofotlarni tahlil qiladi, huquqiy, tibbiy, ob-havo maqollarini ko'rib chiqadi, ularning mazmuni va uslubini o'rganadi. Yevropa maqollarining keng qamrovli va qiyosiy to'plamida maqol stereotiplari, maqol iboralari va qiyoslari, valerizmlari ham muhokama qilinadi. Archer Teylorning "Maqol" asari nashr etilganidan 75 yil o'tib ham maqol janri klassik tadqiqotning yetakchi ko'rinishida qolmoqda va ushbu noyob durdonadam dunyo bo'ylab paremiologlar foydalanmoqdalar.

Yana bir manba — "Maqollar kitobi" to'plami "Yahudo shohi Hizziyo Rayen ko'chirib olgan Sulaymonning so'zlari" (er.avv 700 yil), "Amenemop hikmatlari" (avv.X-VI asrlar) uning asarlari asosidagi. Angliyada paremiologik birliklarga qiziqish O'rta asrlar ingliz davrida (XVI-XVII asrlar), ya'ni "maqol donoligining oltin davri"da kuchaygan. Qadimgi davrda cherkov amaldorlari maqollarni ko'proq ishlatgan. Ular ibodatlarida Injil va "Faylasufning hikmatlar to'plami"dan iqtiboslarni muntazam ishlatar edilar...

Keyinchalik ana shunday hikmatli so'zlarni to'plab, to'plam sifatida nashr etishga qaror qilingan. Maqollarni o'zlashtirish, ularni turli maqsadlarda qo'llashga bo'lgan qiziqish ularni ilmiy o'rganishni taqozo etdi. Maqollar qisqa va lo'nda, eslab qolish oson va boshqalarga ta'sir o'tkaza oladigan bo'lgani uchun olimlar va notiqalar ulardan o'z nutqlarida unumli foydalanganlar.

Bu davrda Angliyada maqollarni o'rganishda ilmiy yo'nalish bo'lmagani uchun olimlar ularning soni va kelib chiqish manbalarini aniqlash bilan cheklandilar. 15-16-asrlarga kelib Angliyada 12 mingga yaqin maqol va matal iboralar mavjud edi. Ular xalq tomonidan og'zaki va yozma nutqda muntazam ravishda qo'llanilgan. 15-asrga kelib, Angliyada hikmatli so'zlar to'plamini yaratish an'anaga aylandi va hatto lotin tiliga tarjima qilindi. O'sha davrning diqqatga sazovor asarlaridan biri Erazmning "To'qimachilik" asaridir. Unda lotin va yunon mualliflarining 4251ta hikmatli so'zlari mavjud bo'lib, 1500-1536-yillar oralig'ida bir necha marta nashr etilgan. Shundan so'ng Angliyada yana bir qancha hikmatli so'zlar to'plamlari paydo bo'ldi. Boshqa bir olim Jon Xeyvudning "Maqollar dialogi" (1546) to'plamiga 1267ta maqol va maqol kiritilgan. Keyinchalik, 1670-yilda Jon Reyning "Ingliz maqollari to'plami", 1855-yilda Bonnning "Maqollar" kitobi, 1870-yilda Xatslning "Ingliz maqollari va maqollari" nomli to'plamlari nashr etildi.

1969-yil. Keyinchalik bunday hikmatli so'zlarni to'plab, ularni nashr etishga qaror qilindi. Maqollarni o'zlashtirishga, ulardan turli maqsadlarda foydalanishga qiziqish ilmiy izlanishlarini talab qildi. Maqollar qisqa va lo'nda, eslab qolish oson va boshqalarga ta'sir o'tkaza oladigan bo'lgani uchun olimlar va notiqalar ulardan o'z nutqlarida unumli foydalanganlar. Bu davrda Angliyada maqollarni o'rganishda ilmiy yo'nalish bo'lmagani uchun olimlar ularning soni va kelib chiqish manbalarini aniqlash bilan cheklandilar.

15-16-asrlarga kelib Angliyada 12 mingga yaqin maqol va matal iboralar mavjud edi. Ular xalq tomonidan og'zaki va yozma nutqda muntazam ravishda qo'llanilgan. 15-asrga kelib, Angliyada hikmatli so'zlar to'plamini yaratish an'anaga aylandi va hatto lotin tiliga tarjima qilindi. O'sha davrning diqqatga sazovor asarlaridan biri Erazmning "To'qimachilik" to'plamidir.

Unda lotin va yunon mualliflarining 4251ta hikmatli so'zlari mavjud bo'lib, 1500-1536 yillarda bir necha marta nashr etilgan. Shundan so'ng Angliyada yana bir qancha hikmatli so'zlar to'plamlari paydo bo'lgan. Ular xususiyatga ega bo'lib, maqol va maqollar Erasmus tadqiqotlaridan olingan.

Yana bir olim Jon Xeyvudning "Maqollar dialogi" to'plami (11267ta maqol) va maqolni o'z ichiga oladi. Keyinchalik, 1670-yilda Jon Reyning "Ingliz maqollari to'plami", 1855-yilda Bonnning "Maqollar" kitobi va 1870-yilda "Matal va maqol iboralar" nashr etilgan.

Ingliz olimi V.Maydarning "Maqollar: qo'llanma darsligida maqol lingvistik tahlil qilinadi, paremalari aniqlanadi va ular mavzuli guruhlariga bo'linadi va tahlil qilinadi. Shuningdek, ingliz va paremiologik birliklarning roli jahon til madaniyati faktik misollar asosida ochib beriladi. Amerika tilshunosi A.Dandes maqollar tilining bosqichlarini quyidagicha belgilagan. Ularning ko'rinishlari quyidagilar:

1. Oddiy va murakkab gap shakllariga ega.
2. Muallif(lar)i yo'q.
3. Maqollar katta masalalarning qisqacha yechimidir.
4. Bu odamlarning butun hayotiy tajribasining aksidir.
5. Ta'lim va tarbiyaning ayrim tushunchalarini keng tarqatadi.

Mashhur paremiolog Archer Teylor aforizmi maqol turi sifatida belgilaydi. Muallif maqollarni adabiy va xalq turlariga ajratadi, adabiy maqol sifatida aforizmlarni o'rganadi (xalq tan olgan, lug'at va to'plamlarda o'z aksini topgan maqollar adabiy maqoldir). Mashhur paremiolog Alan Dundis shunday deydi: "Maqol doimiy ravishda o'ziga jalb qilingan barcha tomondan qaratilgan e'tiborni hisobga olsak, u hech qachon burchalik aniq tasvirlanmagani juda hayratlanarlidir". B.D.Uayting shunday dedi: "Maqollar qoidasini taklif qilish bu umuman mumkin emas. Qisqalik, qulaylik barcha maqol ifodalarini o'z ichiga qamrab oladi". Bundan tashqari, bunday qoida, albatta, kerak emas, deydi u: "Yaxshiyamki, qoidalar haqiqatan ham kerak emas, chunki biz hammamiz maqol nima ekanligini yaxshi bilamiz". D.B.Xassel "Xalq janrlari" asarida aforizmlar to'g'ridan-to'g'ri maqollarga emas, balki hikmatli so'zlarga o'tishini ta'kidlaydi.

O'zbek tilshunosligida ham maqollarning kelib chiqishi va yarartilishi bo'yicha ko'plab ishlar mavjud bo'lib ulardan Karomatov va Karomatovanning ilmiy maqola va asarlari diqqatga sazovordir. Maqollar bizning nutqimizga qadimdan kiritilgan, ammo ularning kelib chiqishi haqida kam odam o'ylaydi, chunki u davrlarda barqaror frazeologik birliklar mavjud emas edi. Shunda bo'lsada maqollar yangi muloqot madaniyatining shakllanishiga yordam berdi. "Maqol" atamasi arabcha qavlun - gapirmoq, aytmq so'zidan olingan. Maqol janrining o'rganilish tarixi Mahmud Koshg'ariyga borib taqaladi. O'zining

“Devonu lug‘atit turk” asarida 400 ga yaqin maqol va matallar o‘rin olgan, undan tashqari so‘z mulkingning sultoni Alisher Navoiy, Zahiriddin Muhammad Bobur va boshqalarning ijodida ham maqollarga alohida e‘tibor berilganligini ko‘rishimiz mumkin. Maqollar so‘z boshi o‘rnida ishlatilgan hikoyalarni ham ko‘plab uchratamiz. Adib Abdulla Qahhorning “O‘g‘ri” hikoyasida epigrafida sifatida “O‘ning o‘limi – itning bayrami” maqoli keltirilgan. Bu adibning mahorati bilan bir qatorda, journal hikoyaning mazmun-mohiyatini bir maqolda ochib bergandek ko‘rinadi.

Muhokam va munozaralar. Maqollar xalq tajribasidan o‘tgan, voqea-hodisalarning so‘zdagi o‘zgarishlar ifodasidir. Mustaqillikka erishganimizdan so‘ng xalq og‘zaki ijodiga alohida e‘tibor qaratdi, bu borada maqollarning ham chetda qolmaganligini ko‘rishimiz mumkin. Hattoki, Birinchi prezident I.A.Karimov “... agarki e‘tibor bersa, tilimizda halollik va poklik haqidagi ibratli hikmatlar bilan birga, “Yo‘lini topdimi, qandini ursin”, “Uzumini yeng-u, bog‘ini surishtirmang” degan maqollar borligidan ko‘z yumib bo‘lmaydi” deya ta‘kidlaganligini ko‘rishimiz mumkin. demak ijobiy ahamiyat kasb etuvchi maqollar ko‘pchilikni tashkil etsada, ayrim salbiy holatlarni ko‘rsatuvchi maqollarni ham uchratamiz. Filologiya fanlari doktori B.M.Jo‘rayeva o‘z ilmiy tadqiqotlarida o‘zbek xalq maqollari intralingvistik birliklar yordamida shakllangan 6 ta guruhga ajratgan.

a) iboralar asosida shakllangan maqollar: sanamay sakkiz demaslik – sanamay sakkiz dema.

b) folklor janrlari asosida shakllangan maqollar;

d) e‘tiqodiy tushunchalar asosida shakllangan maqollar;

f) xalq umidlari asosida shakllangan maqollar;

s) xalq o‘yinlari asosida shakllangan maqollar;

e) hadislar asosida shakllangan maqollar. Yuqorida keltirib o‘tilgan yo‘nalishlar xalq maqollarining shakllanish jarayonlari mazmun – mohiyatidan kelib chiqib guruhlarga ajratilgan. Xalqlar o‘rtasidagi madaniy aloqalarning shakllanishi va rivojlanishining bir bo‘lagi tarjima asar hisoblanadi. Bu haqida V.G.Beliniskiy “Bir xalqning adabiy asarlarini boshqa xalqning tiliga tarjima qilish, ularning o‘zaro yaqinlashishlariga, bir – birlariga g‘oya almashishlariga asos bo‘ladi, ana shunda yangi adabiy asar kelib chiqadi va aqliy siljish ro‘y beradi”, demak tarjima asarlar madaniy aloqalardan tashqari, turli millat vakillarini orasida do‘stlik aloqalarini ham rivojlanishiga sabab bo‘ladi. Maqol bu – gapning qaymog‘idir. Qaysi xalq yoki millat tomonidan yaratilmasin, u mazmun-mohiyatidan kelib chiqib, boshqa davlat aholisi ham foydalanishlari mumkin, ammo maqollarni tarjima qilish tarjimonlari uchun talaygina muammolarni keltirib chiqaradi. Bu haqida G‘aybulloh Salomov “Tarjimonda yozuvchi va tanqidchidan, aktiyor, rassom va olim mehnatidan ham nimadir bor. Bu shundan iboratki, tarjimon so‘zshunos bo‘lib tahlil qiladi, aktiyor singari boshqalarning (shu o‘rinda-muallifning) qiyofasiga kiradi va ayni vaqtda o‘zligini saqlaydi....” deya ta‘kidlagan edi o‘zining “Tarjima tashvishlari” kitobida. Demak maqollarning tarjimasini bilan shug‘ullanish ham tarjimondan katta mas‘uliyatni va tajribani talab qiladi.

Jo‘rayev o‘zining “Tarjima san‘ati” nomli kitobida tarjimachilik faoliyatiga alohida to‘xtalib, ushbu tarifni keltirib o‘tgan: “Tarjimachilik ishi-milliy adabiyotlarni o‘zaro ayirboshlash, birida uchraydigan milliy biqlik va kamchilikni ikkinchisida bartaraf qilishga imkon beruvchi eng ishonchli vositalardan biri. Tarjimon esa shu ijodiy jarayonni amalga oshiruvchi adib. Albatta tarjima faoliyati bilan shug‘ullanish bu – millatlar o‘rtasidagi do‘stlik rishtalarini mustahkamlashga, an‘ana va urf – odatlarga hurmat, ayrim kamchiliklar bo‘lsa, tarjima qilinganda tuzatilishiga ham sabab bo‘ladi. Maqol – donolik, donishmandlik ramzi. Uni to‘g‘ri o‘qib, to‘g‘ri anglash va boshqalarga yetkazish alohida layoqatni talab qiladi. Bunda g‘o‘rlik, masulyatsizlikka erk berib bo‘lmaganidek, bilib-bilmay o‘zlashtirishga ham yo‘l qo‘yib bo‘lmaydi. Maqollarni nashrga tayyorlab, uni ko‘pchilikka manzur etaman, degan odam avval uni mag‘zini chaqib ko‘rishi kerak. Xalq og‘zaki ijodi namunalari – doston, qo‘shiq, maqol yoki metal bo‘lsin – birgina so‘zning o‘zgarishi bilan matn ma‘nosi butunlay o‘zgarib ketishi, ohangi, badiiyatiga putur yetishi mumkin. Maqol va matallar xalq aql idrokining mahsuli, uning hukmi, ko‘p asrlik tajribalari, turmushdagi turli hodisa – voqealarga munosabati demakdir. “Maqol kundalik hayotda kishilarning bir birlariga munosabatlarida yaratiladi”. Xalq maqoli – xalqning mulkidir. Maqol qayg‘usi – xalq qayg‘usi, maqol g‘azabi – xalq g‘azabi, maqol kulgusi – xalq kulgusi va maqol kinoyasi – xalq kinoyasi demakdir. Shu bilan birga maqollarni ham alohida turkum va yonalishlarga ajratilganligini ko‘rishimiz mumkin. Jumladan: do‘stlik, vatanga sadoqat, vafodorlik, ilm va ko‘plab yo‘nalishlari bor. Do‘stlik haqidagi maqollarga to‘xtaladigan b. o‘lsak, avvalo maqollar turli xalqlar o‘rtasidagi munosabatlarni mustahkamlashini ham inobatga olishimiz zarur. Boshqird maqoli “Xalqlarning do‘stligi – ularning boyligidir” yoki Gruzin maqoli “Daraxt tomiri bilan, odam do‘stlari bilan” Tatar maqoli “Qushning kuchi qanotida, odamning kuchi do‘stlikdadir” degan g‘oya ilgari surilganligini ko‘ramiz. Yuqorida keltirilgan maqollarda shakl o‘zgarishi bilan mazmun saqlangan yani bir xil g‘oya va maqsadga xizmat qilishini ta‘kidlash mumkin. O‘zbeklarda esa “Do‘sting uchun zahar yut” degan maqol bor. Shunday ekan biror millatning maqoli tarjima qilinib boshqa xalqlar ham foydalansa, yoki mazmuni bir-biriga yaqin maqollar, millatlarining do‘stlik rishtalarini bog‘lashga xizmat qiladi. Xalqning tilida mavjud bo‘lgan har bir so‘z tilda ifodalanar ekan, ma‘lum xalqning maqollari o‘sha xalq tilida keltirilgan so‘zlardan shu xalq vakillari tomonidan shu xalqning o‘ziga xos xususiyatlari bilan, yasallish usuli bilangina ifodalanadi. Shu o‘rinda ayrim ingliz tilidan kirib kelgan maqollardan ham kirib kelgan maqollardan misollar keltirib o‘tishimiz mumkin. Jumladan: “Ertaga hech qachon kelmaydi”, “Yaxshi kitobdan ortiq haqiqiy do‘st yo‘q” va “It bilan yotgan, burga bilan uyg‘onadi” kabi ko‘plab maqollarga o‘xshash, ma‘nolari bir-biriga yaqin bo‘lganlari bizda ham ko‘plab uchraydi.

Xulosa. Har ikki millatning o‘ziga xos madaniyat asosida maqollari ham shakllanadi va shu millatning madaniy merosiga aylanadi. Maqollarda asosan o‘sha xalqning urf – odatlari, an‘analari, quvonchi va qayg‘usi o‘z aksini topadi. Boshqa xalqlarning maqollari tarjima qilinganda, milliylikka alohida e‘tibor berilish katta ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga xalqlar o‘rtasida do‘stlik aloqalarini mustahkamlashga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR

1. Jo‘rayeva Bibish Muhsinovna. O‘zbek xalq maqollari shakllanishining lingvistik asoslari va pragmatik xususiyatlari. Avtoreferati. Samarqand – 2019 y. 17-b.
2. G‘aybulloh Salomov. Tarjima tashvishlari. Toshkent, 1983. 8-bet.
3. K. Jo‘rayev “Tarjima san‘ati” Toshkent. 1982 y. 31-b.
4. G‘aybulloh Salomov, Tarjima tashvishlari. Toshkent, 1983. 7-bet.

